

Stručné dějiny obce Středolesí

Středolesí 2008

Na obálce je vyobrazen pečetní symbol obce Středolesí, kresbu vyhotovil Břetislav Passinger podle otisku pečeti.

Obecní pečeť má rozměr 32 mm. V pečetním poli sedm stromů vyrůstajících ze země, nejvyšší uprostřed rozděluje letopočet 1766, po stranách dva menší stromy, v mezerách pak čtyři nejmenší stromy. Opis mezi linkou a věncem, majuskula. ☼ SIGILL DER GEMEINDE . MITTELWALD (*Lapáček, Jiří – Passinger, Břetislav: Pobečví v proměnách času. Středolesí. Přerov 2005.*)

Stručné dějiny obce Středolesí (něm. Mittelwald)

(Úvodní kapitola)

Obec Středolesí se nachází 13 km SZ od Hranic na Moravě. Rozprostírá se na výběžcích Oderských vrchů v nadmořské výšce 615 metrů. Již sám název vesničky vykresluje krajinu, ve které se nachází. Je zde malebné okolí, hluboké rokle, krásná údolí a paseky s popásávající zvěří z přilehlých lesů. Krajina působí divokým a nepoddajným dojmem, jakoby se zde zastavil čas. Celkové pocity z divokosti krajiny umocňují názvy některých míst a člověk jistě v minulosti cítil bázeň před některými přírodními útvary a scenériemi – „Peklo“, „Čertova kazatelna“, „Vlčí jáma“, „Špirutovy díry“ ... Z blízkého vrchu nazvaného Chladný chlum je překrásná vyhlídka do okolí, které je lemováno Oderskými vrchy a v dále výhledem na Moravskoslezské Beskydy. Za jasných dní je vidět i Lysá Hora a Praděd v Hrubém Jeseníku. Zdejší krajinu v okolí obce svažuje několik pramenů, ze západní a východní strany je výrazně ohraničeno hluboce zaříznutými údolními potoky Jezernice a Velička. Obcí protéká dnes již rekultivovaný potok jenž nesl německý název Kohlenbach vlévající se do Veličky.

První zmínky o obci se datují k roku 1365 a to v rámci panství pánů z Drahotuš. Ves se v listině nazývá „Wstrzedoleschi“. V roce 1371, kdy majitelem drahotušského panství byl moravský markrabě Jan Jindřich, obec je zapsána jako „Strzedoleschy“. V následujících staletích, zápisy vypovídají o různých ekvivalentech v názvu obce, např. v roce 1437 „Strzedulesy“, 1446 „Strzedulese“, 1480 „Strzedulesy“ ... Urbář panství Hranice v roce 1539 uvádí obec „Středulesí“.

Roku 1569 se v dochovaných dokumentech o obci mluví jako o „Středulesy“, 1612 „Středulisy“, 1655 Středulesi. V roce 1622 získávají panství Hranice včetně vsi Středolesí Ditrichštejnové jako konfiskát. *(V držení rodu zůstává panství až do poloviny 19. století a následně jako velkostatek. Po smrti Josefa Ditrichštejna se stává dědičkou velkostatku Hranice - Lipník, jedna z jeho čtyř dcer kněžna Hatzweld – Wildenburg. Po její smrti dědí velkostatek dcera Antonie Althanová. V držení rodu zůstává velkostatek až do roku 1945, kdy byl majetek rodu zkonfiskován na základě Benešových dekretů.)*

Zajímavé je sledovat české ekvivalenty v názvu obce Středolesí a první zápisy týkající se názvu obce v němčině. Ještě v roce 1672 se ves nazývá „Strzedulis“, ale v tomto roce se v hranické matrice objevuje i název „Mittelwaldt“. Roku 1684 nese v zápisech obec název „Mittelwald“, v roce 1718 a 1720 „Mittelwald“ a současně „Středulis“. V následujících letech zápisy hovoří jen o německém ekvivalentu, až v roce 1798 existuje současně i zápis „Středulesy“. V 19. století nalezneme v listinách většinou název „Mittelwald“, souběžně „Stružedulesy“ (1846), „Středolesí“ (1881) ... Do poloviny 20. století se název obce vyskytuje většinou v němčině nebo současně např. roku 1924 „Mittelwald“, „Středolesí“.

Ze zápisů v historických úředních dokumentech ze 14. stol. můžeme usuzovat, že obcovací řeč byla česká a obec patřila k panství drahotušskému, kde úředním jazykem byla čeština. Podle hranických urbářů z let 1520 – 44 bylo v obci 15 usedlostí a ty se jevíly jako české. V roce 1569 bylo z 19 usedlých aspoň 8 německých, ovšem již v roce 1663 z 22 usedlostí bylo českých 7 - 8. (viz. Turek, A.: ZK.XXVII.1949, č.1) Je zřejmé, že zde postupně začalo převažovat německy mluvící obyvatelstvo a jazykově český živel byl postupně vytlačován. Zdálo by se, že německé obyvatelstvo začalo převažovat až po 30. leté válce, ale nemuselo to tak být.

Urbáře nepodávají ucelený obraz obce, zjišťují náhodný stav v konkrétním roce. Jsou zde uvedeni jen majitelé hospodářských usedlostí, někdy i chalupníci, nikoliv čeledí, podruzi a sirotci ... Nevíme kolik německých hospodyní bylo na českých hospodářstvích, či českých na německých. Jazykový proces poněmčení mohla urychlit také skutečnost, že v 17. století spadala obec pod farní úřad v Potštátě. Potštát i celé jeho okolí včetně přifařených obcí bylo německé. To mělo vliv nejen na českou obcovací řeč, ta podléhala převažující jazykové většině, ale i na pohyb obyvatelstva. Například koncem 17. století z 22 usedlých ve Středolesí zůstávají 4 české usedlosti. Podle příjmení v zápisech v Pozemkové knize se v první polovině 18. stol. zakupují do Středolesí i české rodiny a příjmení se na starých usedlostech udržují až do 19. století. Ovšem česká příjmení v 18. století nevypovídají mnoho o obcovací řeči. České příjmení mohl mít usedlý s německou obcovací řečí a naopak. Čeští přistěhovalci se přiženili do rodin německy mluvících, nebo už německy mluvících, tedy poněmčených. Opět neznáme skutečnou sociální strukturu obyvatelstva ve Středolesí. Hlubší pramen poznání by nám odkryly matriční zápisy, což vyžaduje seriózní odborný výzkum. Můžeme vyslovit také domněnku, že zápisy do pozemkových knih v německých vsích se českému živlu prováděly česky a naopak, jelikož tento zvyk byl rozšířen na celém panství hranickém. V 19. století je v obci obcovací řečí již z větší části němčina a vlivem společenských, politických a kulturních podmínek se vytváří národní povědomí.

Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo na základě Benešových dekretů vysídleno a obec dosídlena obyvatelstvem z okolních českých obcí z vnitrozemí i ze Slovenska.

Základní statistické údaje:

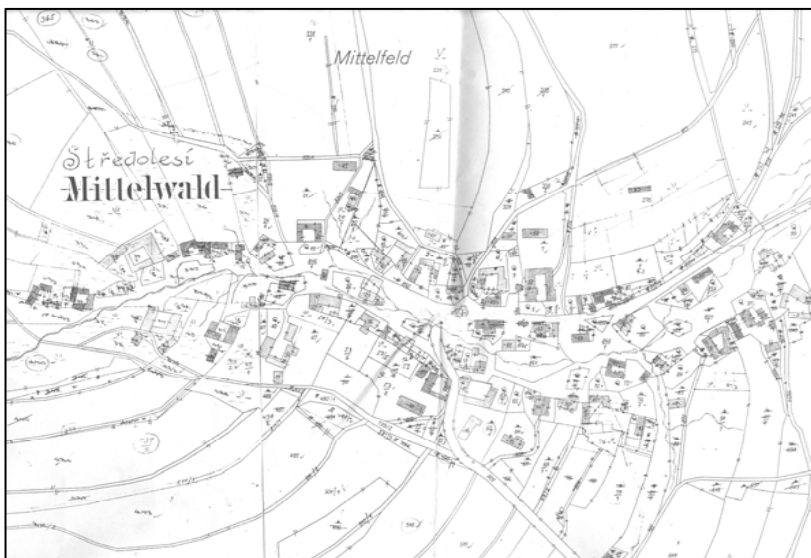
rok	počet domů	Počet obyvatel	z toho	
			německé obyvatelstvo	české obyvatelstvo
1791	41	249	?	?
1854	?	359	?	?
1869	48	368	367	1
1880	54	386	381	5
1900	54	296	295	1
1921	52	284	277	7
1930	63	257	253	4
1945	?	299	?	?
1950	51	135		135 (i Slov.)
1961	27 obydlených	105		105
1970	31 obydlených	115		115
1980	27 obydlených	81		81
1991	30 (19 obydl., 11 neobydl.)	56		56
2001	33 včetně neobydlených	48		48

Zajímavosti:

V letech 1816 – 1817 byl postaven kostel s farou zasvěcený sv. Antonínu Paduánskému, rekonstrukce proběhla v 70. letech 20. století. Dále zde nalezneme tři kaple Božího těla a částečně udržovaný bývalý hřbitov po vysídleném něm. obyvatelstvu. V roce 1911 se v obci nacházel 1 vodní a 1 větrný dřevěný mlýn kládového či německého typu. V roce 1924 byl funkční již jen větrný mlýn a ten zanikl po roce 1950. V roce 1930 byl starý vodní mlýn již rozpadlý. V obci se od roku 1807 nacházela budova školy, od roku 1884 nová jednotřídní.

Tento text bude postupně doplňován o další témata z historie obce Středolesí, včetně poznámkového aparátu a fotodokumentace.

Mgr. Petr Hlavačka

Výřez z katastrální mapy obce s patrnou původní zástavbou.

Hranice VIII - Středolesí 753 61
okres Přerov
Olomoucký kraj
